કીમોથેરાપી શું છે? તે કેવી રીતે કામ કરે છે

કીમોથેરાપી (જેને કીમો પણ કહેવાય છે) એક કેન્સર સારવાર છે જે કેન્સર કોષોને મારવા માટે દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે. તે ઝડપથી વધતા કોષોને મારીને અથવા તેમની વૃદ્ધિ અટકાવીને કામ કરે છે. કારણ કે તે કેટલાક સ્વસ્થ ઝડપથી વધતા કોષોને પણ અસર કરે છે, તે થાક જેવી આડઅસર કરી શકે છે, પરંતુ સારવાર પૂરી થયા પછી આ ઘણીવાર સારી થાય છે.

સરળ સમજૂતી

કીમોથેરાપી (જેને કીમો પણ કહેવાય છે) એક પ્રકારની કેન્સર સારવાર છે જે કેન્સર કોષોને મારવા માટે દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે.

તે કેન્સર અને અન્ય ઝડપથી વધતા કોષોને મારીને, અથવા તેમને વધતા અટકાવીને કામ કરે છે. ડૉક્ટરો બે મુખ્ય કારણોસર કીમોથેરાપીનો ઉપયોગ કરે છે:

- **કેન્સરની સારવાર માટે:** તેનો ઉપયોગ કેન્સર મટાડવા, તે પાછું આવવાની શક્યતા ઘટાડવા, અથવા તેની વૃદ્ધિ અટકાવવા અથવા ધીમી કરવા માટે થઈ શકે છે.
- **કેન્સરના લક્ષણો હળવા કરવા માટે:** તે દુખાવો અને અન્ય સમસ્યાઓનું કારણ બનતા ટ્યુમરને સંકોચી શકે છે.

કીમોથેરાપી ઝડપથી વધતા કેન્સર કોષોને મારવા અથવા તેમની વૃદ્ધિ ધીમી કરવા માટે દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે.

અન્ય સારવારો સાથે કીમોથેરાપીનો ઉપયોગ કેવી રીતે થાય છે

કીમોથેરાપીનો ઉપયોગ ઘણા પ્રકારના કેન્સરની સારવાર માટે થાય છે. કેટલાક લોકો માટે, તે એકમાત્ર સારવાર છે જે તેઓ મેળવે છે. જો કે, મોટાભાગે, તેનો ઉપયોગ અન્ય કેન્સર સારવારો સાથે થાય છે.

જ્યારે અન્ય સારવારો સાથે ઉપયોગ કરવામાં આવે, ત્યારે કીમોથેરાપી આ કરી શકે છે:

- સર્જરી અથવા રેડિયેશન થેરાપી પહેલાં ટ્યુમરને નાનું બનાવવું (નિયોએડજુવન્ટ કીમોથેરાપી કહેવાય છે)
- સર્જરી અથવા રેડિયેશન થેરાપી પછી બાકી રહી શકે તેવા કેન્સર કોષોનો નાશ કરવો (એડજુવન્ટ કીમોથેરાપી કહેવાય છે)
- અન્ય સારવારોને વધુ સારી રીતે કામ કરવામાં મદદ કરવી
- પાછા આવેલા અથવા તમારા શરીરના અન્ય ભાગોમાં ફેલાયેલા કેન્સર કોષોને મારવા

કીમોથેરાપી શા માટે આડઅસર કરે છે

કીમોથેરાપી ઝડપથી વધતા કેન્સર કોષોને મારે છે. તે ઝડપથી વધતા અને વિભાજિત થતા સ્વસ્થ કોષોને પણ મારે છે અથવા ધીમા કરે છે. ઉદાહરણો છે તમારા મોં અને આંતરડાનું અસ્તર બનાવતા કોષો, અને તમારા વાળ વધારતા કોષો. આ સ્વસ્થ કોષોને નુકસાન થવાથી મોંના ચાંદા, ઉબકા, અને વાળ ખરવા જેવી આડઅસર થઈ શકે છે.

કીમોથેરાપી પૂરી થયા પછી આડઅસર ઘણીવાર સારી થાય છે અથવા દૂર થાય છે.

સૌથી સામાન્ય આડઅસર થાક છે, જે થાકેલા અને કંટાળેલા અનુભવવાનું છે. તમે આ રીતે થાક માટે તૈયારી કરી શકો છો:

- કોઈને તમને કીમોથેરાપીમાં લઈ જવા અને લાવવા માટે પૂછો

- કીમોથેરાપીના દિવસે અને પછીના દિવસે આરામ કરવાનું આયોજન કરો
- કીમોથેરાપીના દિવસે અને ઓછામાં ઓછા એક દિવસ પછી ભોજન અને બાળ સંભાળમાં મદદ માટે પૂછો

આડઅસર થાય છે કારણ કે કીમો સ્વસ્થ ઝડપથી વધતા કોષોને પણ અસર કરે છે.

આડઅસર વિશેની વ્યવહારુ માર્ગદર્શિકાઓ તમને મુલાકાતો વચ્ચે શું થઈ રહ્યું છે તેની નોંધ રાખવામાં મદદ કરી શકે છે: કેન્સરની સારવાર દરમિયાન મોંના ચાંદા, કેન્સરની સારવાર દરમિયાન ઉબકા, કેન્સરની સારવાર દરમિયાન થાક, કીમો દરમિયાન તાવ, અને કીમોથેરાપી દરમિયાન ઓછા શ્વેત રક્તકણો.

શું અપેક્ષા રાખવી

તે કેવી રીતે આપવામાં આવે છે. કીમોથેરાપી ઘણી રીતે આપી શકાય છે. તે ગોળીઓ, કેપ્સ્યુલ્સ, અથવા તમે ગળી શકો તેવા પ્રવાહી (મોં દ્વારા) હોઈ શકે છે. તે IV દ્વારા સીધા નસમાં જઈ શકે છે. તે ઇન્જેક્શન, અથવા તમારી ત્વચા પર લગાવવાની ક્રીમ હોઈ શકે છે. તે મોટાભાગે તમારા હાથના પંજા અથવા કોણીથી નીચેના હાથની નસમાં મૂકેલી પાતળી સોયનો ઉપયોગ કરીને IV દ્વારા આપવામાં આવે છે. તે કેથેટર (પાતળી, નરમ ટ્યુબ), પોર્ટ (ત્વચા નીચે મૂકેલી નાની ડિસ્ક), અથવા પંપની મદદથી પણ આપી શકાય છે.

તમે ક્યાં જાઓ છો. તમે હોસ્પિટલમાં રહીને, ઘરે, અથવા ડૉક્ટરની ઓફિસ, ક્લિનિક, અથવા હોસ્પિટલમાં આઉટપેશન્ટ તરીકે કીમોથેરાપી મેળવી શકો છો. આઉટપેશન્ટનો અર્થ છે કે તમે રાત્રે રોકાતા નથી.

કેટલી વાર. સારવારના શેડ્યૂલ વ્યાપકપણે બદલાય છે. કીમોથેરાપી ઘણીવાર ચક્રમાં આપવામાં આવે છે. ચક્ર એ સારવારનો સમયગાળો છે જેના પછી આરામનો સમયગાળો આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, તમે એક અઠવાડિયા માટે દરરોજ કીમોથેરાપી મેળવી શકો છો, પછી ત્રણ અઠવાડિયા કોઈ કીમોથેરાપી વગર. તે ચાર અઠવાડિયા એક ચક્ર બનાવે છે. આરામનો સમયગાળો તમારા શરીરને સાજા થવાની અને નવા સ્વસ્થ કોષો બનાવવાની તક આપે છે.

યોજના લેખિતમાં માંગો. પ્રથમ ચક્ર પહેલાં, રેજિમેનનું નામ અને એક ચક્ર કેટલો સમય ચાલે છે તે પૂછો. કેટલા ચક્રો અપેક્ષિત છે અને દરેક સેશન કેટલો સમય લે છે તે પૂછો. તમે ઘરે કઈ દવાઓ લો છો અને તમારા બ્લડ ટેસ્ટ ક્યારે થવાના છે તે પૂછો. કયું તાપમાન કૉલ કરવા યોગ્ય તાવ ગણાય છે, અને રાત્રે અને સપ્તાહાંતે કયો નંબર વાપરવો તે પૂછો.

કોઈ સારવાર ન છોડવી એ શ્રેષ્ઠ છે. ક્યારેક તમારા ડૉક્ટર તમને અમુક આડઅસર થઈ રહી હોય તો તમારું શેડ્યૂલ બદલી શકે છે. જો આવું થાય, તો તમારા ડૉક્ટર અથવા નર્સ શું કરવું તે સમજાવશે.

જો તમારા શેડ્યૂલમાં કોઈ ચોક્કસ રેજિમેનનું નામ લખેલું હોય, તો FOLFOX, FOLFIRINOX, R-CHOP, ABVD, AC-T, અથવા Carboplatin-Taxol જુઓ. ઇન્ફ્યુઝનના દિવસની તૈયારી માટે, કીમોથેરાપી માટે શું સાથે લઈ જવું જુઓ.

તમે કેવી રીતે જાણશો કે તે કામ કરી રહ્યું છે

તમે તમારા ડૉક્ટરને વારંવાર મળશો. આ મુલાકાતો દરમિયાન, તેઓ પૂછશે કે તમને કેવું લાગે છે અને શારીરિક તપાસ કરશે. તેઓ મેડિકલ ટેસ્ટ અને સ્કેન પણ ઓર્ડર કરશે. ટેસ્ટમાં બ્લડ ટેસ્ટનો સમાવેશ થઈ શકે છે. સ્કેનમાં MRI, CT, અથવા PET સ્કેનનો સમાવેશ થઈ શકે છે.

તમે તેની આડઅસરથી કહી શકતા નથી કે કીમોથેરાપી કામ કરી રહી છે કે નહીં. કેટલાક લોકો વિચારે છે કે ગંભીર આડઅસર એટલે કીમોથેરાપી સારી રીતે કામ કરી રહી છે. અન્ય લોકો વિચારે છે કે કોઈ આડઅસર નથી એટલે તે કામ કરી રહી નથી. બંને સાચા નથી. કીમોથેરાપી તમારા કેન્સર સામે કેટલી સારી રીતે લડી રહી છે તેની સાથે આડઅસરોને કોઈ સંબંધ નથી.

તમારા ડૉક્ટર કીમો કામ કરી રહ્યું છે કે નહીં તે જોવા માટે તપાસ અને સ્કેનનો ઉપયોગ કરે છે — તમારી આડઅસરોનો નહીં.

કીમોથેરાપી દરમિયાન ખાવું અને કામ કરવું

કીમોથેરાપી તમારા મોં અને આંતરડાનું અસ્તર બનાવતા સ્વસ્થ કોષોને નુકસાન કરી શકે છે. તેનાથી ખાવામાં સમસ્યાઓ થઈ શકે છે. જો તમને ખાવામાં તકલીફ હોય તો તમારા ડૉક્ટર અથવા નર્સને જણાવો. તમને ડાયેટિશિયન સાથે વાત કરવી પણ મદદરૂપ લાગી શકે છે.

ઘણા લોકો કીમોથેરાપી દરમિયાન કામ કરી શકે છે, જો તેઓ પોતાના કામનું શેડ્યૂલ પોતાને કેવું લાગે છે તે મુજબ ગોઠવે. જો તમારી નોકરી પરવાનગી આપે, તો જુઓ કે તમે અડધો સમય, અથવા જ્યારે તમને સારું ન લાગે ત્યારે ઘરેથી કામ કરી શકો છો કે નહીં. ઘણા નોકરીદાતાઓને કાયદા દ્વારા કેન્સર સારવાર દરમિયાન તમારી જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા માટે તમારું કામનું શેડ્યૂલ બદલવું જરૂરી છે.

ક્યારે વહેલી મદદ મેળવવી

- **911 ને કૉલ કરો અથવા ઇમરજન્સી ડિપાર્ટમેન્ટમાં જાઓ જો** તમારો શ્વાસ ચડી ગયો હોય અને પાછો સામાન્ય ન થાય, તમારી છાતીમાં દુખાવો થાય, અથવા તમને બેહોશ થઈ જશો એવું લાગે અને તમે સીધા રહી શકતા નથી. ક્લિનિક ખુલવાની રાહ ન જુઓ. જાતે વાહન ચલાવીને ન જશો.
- **જે ક્ષણે તમારું તાપમાન 100.4°F (38°C) અથવા વધારે (cdc.gov/cancer-preventing-infections/patients/fever.html) થાય, અથવા ધ્રુજારી અને પરસેવો શરૂ થાય તે જ ક્ષણે તમારી કેન્સર ટીમને ફોન કરો.** કીમો ચેપ સામે લડતા શ્વેત કોષોને ઘટાડે છે, અને CDC કીમોથેરાપી દરમિયાન તાવને તબીબી કટોકટી ગણે છે. દિવસ કે રાત્રિનો નંબર વાપરો અને સવારની રાહ ન જુઓ. જો તમે ઝડપથી કોઈનો સંપર્ક ન કરી શકો, તો ઇમરજન્સી ડિપાર્ટમેન્ટમાં જાઓ અને ત્યાંના સ્ટાફને કહો કે તમે કીમોથેરાપી પર છો.
- **તરત જ તમારી કેર ટીમને કૉલ કરો, ગમે તે સમયે, જો** પોર્ટ અથવા IV લાઇનની આસપાસ લાલાશ અથવા સોજો હોય, અથવા પેશાબ કરતી વખતે બળતરા થાય, અથવા મોંના ચાંદાને કારણે તમે ખાઈ ન શકો, ભલે તાપમાન સામાન્ય હોય (CDC (cdc.gov/cancer-preventing-infections/patients/symptoms.html)). NCI (cancer.gov/about-cancer/treatment/side-effects/infection) કહે છે કે ચેપને તાત્કાલિક સંભાળની જરૂર હોય છે. સામાન્ય તાપમાન રાહ જોવાનું કારણ નથી.
- **એક-બે દિવસમાં તમારી કેર ટીમને કૉલ કરો જો** ઉબકાને કારણે તમે ખોરાક પેટમાં ટકાવી શકતા નથી, અથવા પાતળા ઝાડા સ્થિર થતા નથી. આ એવી સમસ્યાઓ છે જે વહેલા ઠીક કરવી સરળ છે અને મોડેથી ઠીક કરવી મુશ્કેલ છે.

વિશ્વસનીય સ્રોત પર આધારિત

આ National Cancer Institute પર આધારિત શૈક્ષણિક સામગ્રીનો સરળ ભાષામાં અનુવાદ છે. સંપૂર્ણ અને અદ્યતન માહિતી માટે કૃપા કરીને મૂળ સ્રોત વાંચો. ફક્ત શૈક્ષણિક માહિતી — તબીબી સલાહ નથી. હંમેશા તમારી પોતાની કેર ટીમ સાથે વાત કરો.

National Cancer Institute: cancer.gov/about-cancer/treatment/types/chemotherapy

અપડેટ કર્યું: 2026-09-30

તમને મફત દુભાષિયો મેળવવાનો અધિકાર છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જે હોસ્પિટલો અને ક્લિનિકો ફેડરલ ભંડોળ મેળવે છે, તેમણે તમને કોઈ ખર્ચ વિના લાયક દુભાષિયો આપવો જ પડે છે. તમે રિસેપ્શન પર અથવા તમારી એપોઇન્ટમેન્ટ પહેલાં દુભાષિયો માંગી શકો છો. તમારા માટે ભાષાંતર કરવા તમારે પરિવારના સભ્ય કે બાળકને સાથે લાવવાની જરૂર નથી.

ઓનલાઇન: cancerexplained.org/languages/gu/chemotherapy

cancerexplained.org પરના અંગ્રેજી લેખમાંથી અનુવાદિત. સ્રોત સાથે ચકાસાયેલું સંસ્કરણ અંગ્રેજી સંસ્કરણ છે.

Educational information only, not medical advice. An AI-assisted editorial system helped prepare this page. No named medical reviewer has reviewed it unless one is listed.

કોઈ ફેરફાર વિના મફતમાં છાપી, નકલ કરી અને શેર કરી શકાય છે. પરવાનગીની જરૂર નથી. કૃપા કરીને તબીબી સામગ્રીમાં ફેરફાર કરશો નહીં. સંદર્ભ: cancerexplained.org. શૈક્ષણિક માહિતી, તબીબી સલાહ નથી.